

blema della educazione della castità — P. Schmidt: La morale etnologica — Bartocetti: Una interpretazione mistica della natura in San Pier Damiani.

Stimmen der Zeit. 56. Jahrgang. März, April, Mai: U. Pribilla: Katholizismus und Demokratie — W. Parsous: Die kath. Kirche in Nordamerika — B. Jansen: Zur neuesten Geschichte der alten Philosophie — J. Kreitmeier: Die religiösen Kräfte der Barock — H. Heuvers: Was man in Japan glaubt — E. Przywara: Wohin? — P. Lipperi: Die Krisis der Ehe — Gundlach: Produktionsfaktor Arbeit — C. Noppel: Der Kampf um Augustinus im 13. Jahrhundert — A. Wäth: Das Leben Sundar Singho in historisch-kritischer Beleuchtung.

Scholastik I. Jahrgang Heft 1—3.: Deneffe: Um die Definierbarkeit der Himmelfahrt Mariä — Sladeczek: Die intellektuelle Erfassung der sinnfälligen Einzeldinge nach der Lehre des hl. Thomas von Aquin — † Pesch: Ist die Annahme eines sachlichen Unterschiedes zwischen Wesenheit und Dasein in den Geschöpfen das notwendige Fundament der ganzen Philosophie und der spekulativen Theologie? Fröbes: Das neue französische Lehrbuch der empirischen Psychologie — Feder: Des Aquinaten Kommentar zu Pseudo-Dionysius' »De Divinis Nominibus« — Lennertz: Zur Lösung von Schwierigkeiten in der Gotteslehre — Merk: Kardinal Franzelin und die Inspiration — Dieckmann: Die formgeschichtliche Methode und ihre Anwendung auf die Auferstehungsberichte — Lange: Eine Psychographie.

Slobodno zidarstvo.

Njegov cilj i principi. Njegova prošlost i sadašnjost.

(Pisma brata S. J. Stojkovića jednom neposvećenom prijatelju. Treće dopunjeno izdanje po odobrenju Velike lože Srba, Hrvata i Slovenaca »Jugoslavija« (Sveslavenske knjižare M. J. Stefanovića i druga, Beograd 1926.).

Pisac nam prikazuje u formi pisma historijat, sadržinu, cilj i moderni zadatak slobodnog zidarstva. Knjiga je pisana u propagandističke svrhe, da se ideja framasunstva što jače proširi i stekne iskrenih prijatelja.

Govoreći o biti i cilju slobodnog zidarstva veli pisac, da je taj cilj »čisto etičke prirode« i stoji u tome, da čovjek sam sebe odgoji i postane bolji te da velika načela istine, slobode i ljubavi širi u svojoj okolini. Nikako nije slobodno zidarstvo protiv Boga i kršćanstva. Da to dokaže, navodi pisac nekoje točke iz slobodozidarskih konstitucija. Tako točka IV. glasi: »Slobodni zidari poštuju velikoga Tvorca svih svetova i tolerišu svačiju veru. Međutim savez ne pripada nikakvoj sekti ili dogmi i ne vrši u svojoj sredini ni verski ni crkveni kult. U njemu je svaki brat mlo, koje

vere bio.« Točka V. glasi: »Savez je otvoreni protivnik sputavanja slobode savesti, veroispovesti i mišljenja. Kao pobornik ličnoga prava i ubedenja, osuđuje svaki pritisak i sprečavanje verskih i političkih ubedenja.« Točka VII. glasi: »Lože su mirne i zatvorene »radionice« slob. zidara, u kojima je rad upućen na usavršavanje bratce u čovečanskim dužnostima. U njima je isključena verska i politička diskusija, ali je dopušteno uzajamno obaveštenje o verskim, političkim i u opšte socijalnim pitanjima«. Pisac se stoga čudi, zašto je rimokatolička Crkva protiv slobodnog zidarstva. Ona bi ga morala podupirati, jer se njegov cilj pokriva s ciljem Crkve: da se čovečanstvo etički probudi i odgoji.

Ovo čuđenje g. pisca odaje, da ne pozna biti katoličanstva i kršćanstva u opće ili da ne pozna historijske djelatnosti slobodnog zidarstva. Sam pisac na str. 66. kaže za slobodno zidarstvo: »Njegov duh nije religija već humanost«. Ono dakle hoće da mimo religije odgaja čovječanstvo, što je po nauci kršćanstva nemoguće. Slobodno zidarstvo dakle ne bi mogla kršć. religija preporučiti već s toga stajališta, što unosi u život jedan etički sistem bez ikakvog oslona i na Boga i na pozitivno kršćanstvo. No slobodno zidarstvo pokazuje međutim, da ono nije tako indiferentno prema religiji uopće, a napose prema kršćanskoj, kako se to gradi. Historijska je ponajprije činjenica, da članovi loža redovito napuštaju svoju dosadanju konfesiju te da upravo u principima slobodnog zidarstva traže naknadu za svoju prijašnju religiju. Nadalje iako je doduše istina, da se u konstituciji slobodnih zidara spominje Bog, ali je opet istina i to, da je u svome stavu prema božanstvu slobodno zidarstvo doživjelo veliku evoluciju. U konstituciji od 1738. izričito se framasunska religija, religija etike, stavlja u opreku s kršćanskom religijom. Ideja božanstva blijedi u loži sve više. Tako se u Francuskoj loži u sedamdesetim godinama 19. vijeka ne spominje više Boga kao predpostavku framasunskog članstva. U koliko je pak još i danas ostala u loži ideja Boga, to je ona posve iskrivljena. Framasunska religija, u koliko je još ima, jest racionalistički deizam, koji priznaje stvorenje svijeta, ali uči, da se svijet ravna po svojim zakonima i upravlja svojom moći. Slobodni zidar ne poznaje nikakve dogme, nikakvog članka vjere, nikakve objave, nikakvog auktoriteta i zakona izvan svijeta. Sva obvezatna snaga zakona jest posve ljudskog podrijetla. Čovjek je svoj učitelj, svoj sudac, svoj svećenik, svoj gospodar. Moraš je posve nezavisan od religije. Framasunstvo je kult čistoga čovjeka bez veze na ikakve vjerske stavke. Najviši je princip čovječstvo. Čovjek je potpuno slobodan od svih pravnih, religioznih i etičkih obveza, koje ne izviru iz čovječstva i koje ono nije dalo. Religija i znanost jesu po načelima slobodnog zidarstva dva oprečna pojma. Što nije znanost, to je sujevjerje, koje treba rušiti. Opreka je dakle između kršćanstva i framasunstva jasna. Kolikogod se dakle teoretski u redovima framasunstva naglasuje religiozna toleranca i popuštanje svakom pojedincu slobode u izražaju vjerskog uvjerenja, opet slijedi, da je u životu i općem nastupanju, pa i u samim konstitucijama slobodnog zidarstva mnogo toga posve oprečno kršćanskom duhu. Našu tvrdnju najbolje dokazuje historija, koja nas uči, kako su slobodni zidari

shvatili religioznu toleranciju. Tä koliko je puta framasunstvo najbezbožnije napalo katolicizam i njegove institucije?! Međutim opreku slobodnoga zidarstva prema katolicizmu priznaju i sami framasuni. Slobodnozidarski list *Latomiä* napisala je: »Protestantizam jest u religioznom pogledu samo u polovici ono, što je framasunstvo u cjelosti. On promatra sadržaj religije kao zapovijed, koju je Bog neposredno saopćio čovjeku i dopušta samo formalnu upotrebu razuma, da dade oblik nerazumnoj materijalu. U slobodnom zidarstvu naprotiv treba razum da stvori ne samo oblik nego i sadržaj religije. Protestantizam se mora stoga ili povratiti katolicizmu ili samovoljno ostati na pola puta ili kročeći napred doći na područje slobodnog zidarstva«. Drugi jedan slobodni zidar piše: »Slobodno, pravo poganstvo stoji nam bliže nego uskogrudno kršćanstvo«. U časopisu pak *Bauhütte* ovako piše jedan slobodni zidar: »Hoćemo li kao pošteni slobodni zidari napredovati, to moramo sa Straussom odlučno priznati: Mi nijesmo više kršćani, mi smo slobodni zidari, ništa više, ništa manje! — Punktum. — Mi moramo koncentrirati naše sile na jedno, što je čovječanstvu potrebno, naime na čovječji savez.«

Tako evo teži slobodno zidarstvo za tim, da na mjesto pozitivnog kršćanstva postavi idol humaniteta. Ideja čistog čovječstva bez primjese religije treba da čim prije zavlada srcima čitavoga čovječanstva. Slobodno zidarstvo hoće stoga u prvome redu da imade odlučni upliv na odgoj čovječanstva i dosljedno tome u prvome redu na školu i javnu štampu. Framasunstvu je ideal da škola bude bez religije i da sve prožme njezin svjetovni nazor, po kojem je u svim socijalnim, pravnim i političkim pitanjima vrhovna norma ljudski razum, koji je izvor svega prava. Ovim svojim nazorima hoće framasunstvo da duboko zadre u sav narodni život. I premda konstitucije, koje navodi g. pisac, govore, da se slobodno zidarstvo n. pr. ne miješa u politiku, mi vidimo, da je ono i te kako utjecalo na narodni i politički javni život. Framasunske su ideje poravnale puteve za veliku revoluciju g. 1789., a framasuni su u njoj vodili glavnu ulogu. Sam pisac na str. 119. kaže: »Pomenuću, da su vode julske revolucije (u Francuskoj) 1830. bili, skoro svi, slobodni zidari, kao što su oni i 1848. imali znatna udela i u političkim pokretima drugih država«. Također je historijska činjenica sudjelovanje framasuna na revolucionarnom gibanju 19. vijeka u Italiji. I u svjetskom ratu imalo je slobodno zidarstvo velikog udjela. Framasunstvo i danas, iako kaže, da se ne bavi vjerom ni politikom, na najživlji način radi oko toga, da se u zakonodavstvu i javnim odgojnim institucijama uzakone ona načela, koja su svojina framasunstva, a koja su u protimbi s duhom pozitivnog kršćanstva.

Međutim, da su lože neprijateljski raspoložene prema Crkvi i kršćanstvu dokazuje i samo djelo g. pisca, koji na toliko mjesta otvoreno napada Crkvu, osobito Isusovce. Po njemu izlazi katolička Crkva kao najveća zatornica slobode, bratstva i ljubavi (str. 66—71 i 129), dok je historijska činjenica, da su najviše etičke ideje imale najveću zaštitu upravo u kat. Crkvi.

Tko stoga s jedne strane znade, da kršćanstvo, napose katolicizam mora težiti za tim, da u svijet prodru načela pozitivne Kristove religije a s druge strane pozna rad framasunstva, koje je uvijek htjelo i sada hoće da sav javni život izuzme ispred upliva kršćanstva i stavi ga na labava načela čistoga humaniteta, taj očito vidi i to, da je kršćanstvo a napose katolicizam i framasunstvo u neprijateljskom stavu i da među njima pomirbe nema.

Onaj dio autorove knjige, gdje nam je prikazan historijat i sadanje stanje framasunstva jest veoma poučljiv za svakoga, koji se bavi javnim radom i odgojem naroda.

Danas je stanje loža ovo:

U Engleskoj imade 3,350 loža sa 245.000 članova. U Škotskoj imade 1.107 loža sa 23.211 članova. U Irskoj imade 540 loža sa 43.000 članova. Sve su spomenute lože danas ujedinjene u jednu centralu: United Grand Lodge of England. U Francuskoj imade oko 570 loža sa preko 50.000 članova. Lože se grupiraju oko dviju centara: Velikog Orienta i Vrhovnog Saveta. U njemačkoj su 753 lože sa preko 66.250 članova, a u Italiji 499 sa preko 25.000 članova. U našoj državi imade za sada 18 loža sa preko 1000 članova. Sve su te lože ujedinjene u Velikoj loži Srba, Hrvata i Slovenaca »Jugoslavija« u Beogradu. Beograd imade 6 loža, a Zagreb 3 (Maksimilijan Vrhovac, Pravednost i Ivan grof Drašković). Pisac izjavljuje, da se u Zagrebu radi oko osnutka nove lože »Prometej«. Zanimivo je, da u Sloveniji nema nijedne lože. Pregled loža cijelog svijeta jest ovaj:

Europa	7.701 loža	sa	565.000 članova
Amerika	18.170 »	»	2,805.187 »
Azija	489 »	»	20.000 »
Afrika	93 »	»	3.450 »
Australija	1.225 »	»	103.482 »

Ukupno: 27.508 loža sa 3,497.119 članova

Na koncu govoreći o modernom zadatku framasunstva, ističe pisac, da su načela slobodnoga zidarstva uvijek snažna i potrebna za obnovu života svega svijeta uopće, pa i našega naroda.

Djelo je pisano u privlačivoj formi, lijepim i laganim stilom. Šteta samo, što je u lijepom ruhu skriveno pogubno štivo.

Dr. S. Bakšić.

